

Burgerschap aanbod groep 1 tot en met 4

De primaire kerndoelen voor burgerschap zijn:

- **Kerndoel 36:** De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- **Kerndoel 37:** De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- **Kerndoel 38:** De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn:

- **Kerndoel 34:** De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- **Kerndoel 35:** De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- **Kerndoel 39:** De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- **Kerndoel 47:** De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- **Kerndoel 53:** De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Deze leerlijn is samengesteld nav de domeinen en is gebaseerd op de methode Kanjertraining, WO doelen en leerlijn digitale geletterdheid.

Na te streven	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
<p><u>Vrijheid en gelijkheid</u></p> <p>Onderbouwleerlingen ervaren dat er in de omgang tussen mensen regels en afspraken bestaan over hoe met elkaar en met spullen om te gaan. Ze ontwikkelen inzicht in het belang van regels en afspraken om op een prettige manier samen te zijn. Daarbij is de eigen vrijheid begrensd door de vrijheid van de ander: iedereen heeft dezelfde rechten.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het belang van regels in de klas en op school voor spelen en samenwerken; • leefregels en afspraken thuis en in de omgeving te benoemen en te vergelijken; • dat zij vrijheid hebben in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas; 	<p>Naast de omschrijving van de didactische aanpak is een alerte pedagogische houding van het kernteam van belang om in de omgang met elkaar alert te zijn op thema's die vragen om lessen en thema's.</p> <p>Werken in thema's: De wereld: Eigen thuis cultuur regels en gebruiken Verschillen en overeenkomsten in culturen. Feesten van culturen</p> <p>Methode Kanjertraining: Met name in groep 1 en 2 (3) komen de kennis en de vaardigheidsdoelen van domein vrijheid en gelijkheid aan bod in de volgende lessen; Max en het Dorpje</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • dat iedereen rechten en plichten heeft. <p>Macht en inspraak</p> <p>In de onderbouw van het PO worden leerlingen zich ervan bewust dat mensen besluiten nemen en dat er in verhoudingen sprake kan zijn van hiërarchie. In de onderbouw ligt de nadruk op het kennismaken met macht en gezag en de manier waarop dit georganiseerd is in de klas, op school, in de eigen woonomgeving en in het land. Leerlingen ervaren dat zij inspraak hebben in bepaalde besluitvormingsprocessen en weten welke consequenties er gelden wanneer zij zich niet houden aan de regels die gesteld zijn door gezaghebbenden.</p> <p>Kennis en vaardigheden</p> <p>Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dat er regels en afspraken gelden thuis, op school en in de publieke ruimte, en welke consequenties het kan hebben als je regels overtreedt of afspraken schendt; • dat er mensen zijn benoemd of gekozen die gezag hebben of dragen op school, in de woonplaats en in het land; • dat er regels en afspraken gelden in ons land en welke rol verschillende mensen hebben bij het handhaven ervan; • het verschil tussen regels en afspraken, en de mogelijkheden en grenzen voor leerlingen om daar over mee te praten. <p>Democratische cultuur</p> <p>In de onderbouw gaan leerlingen hun eigen gevoelens herkennen en benoemen en krijgen ze inzicht in gevoelens en emoties van anderen. Leerlingen ervaren dat zij een stem hebben en deze kunnen gebruiken.</p>	<p>Ik ben te vertrouwen Ik help Niemand speelt de baas Niemand lacht uit. We houden ons aan de regels</p> <p>Kinderraad</p> <p>Het jaarlijks instellen en laten functioneren van een kinderraad kan een middel zijn om leerlingen van aspecten van de leerlijn Burgerschap in de praktijk (in de schoolwereld) te ervaren. Kennis maken met macht en gezag, invloed en medezeggenschap, opstellen van regels en er naar handelen.</p> <p>Methode Kanjertraining</p> <p>Met name in groep 1 en 2 (3) wordt de basis wordt gelegd voor samen leven in kleine en grotere groepen.</p> <p>Max en het Dorpje.</p> <p>Afspraken maken Elkaar vertrouwen, te vertrouwen zijn, jezelf leren kennen (wie ben ik, hoe ben ik, wie ben jij) Doorlopend in groep 3 werken we aan afspraken, vertrouwen, naar elkaar luisteren, zelfkennis, omgaan met conflicten, je</p>	
---	--	--

Zij ervaren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Zij weten dat de ander ook een stem heeft en kunnen hier actief naar luisteren. Leerlingen ervaren overeenkomsten en verschillen in het gedrag van mensen. Leerlingen leren op te komen voor zichzelf en rekening te houden met de gevoelens en standpunten een ander.

Kennis en vaardigheden

Leerlingen leren:

- om te gaan met hun wensen en hun opvattingen en leren zich hierover uit te spreken;
- de gevoelens, wensen en opvattingen van anderen te herkennen;
- te accepteren dat anderen iets anders willen, maar dat dit niet tot een conflict hoeft te leiden;
- hun stem te gebruiken tijdens gezamenlijke besluitvormingsprocessen;
- dat de ander ook een stem en mogelijk een ander gezichtspunt heeft; leren hier naar te luisteren en vragen te stellen om meer over de ander en zijn of haar gezichtspunt te weten te komen;
- conflicten in de klas op een vreedzame manier op te lossen.

Identiteit

In de onderbouw van het primair onderwijs verkennen leerlingen spelenderwijs wie ze zijn. Ze leren woorden te geven aan wat ze denken, voelen, willen en doen. Ze geven zichzelf een plek in de klas, op school en het gezin. Ze worden zich ervan bewust welke regels er zijn en welke cultuur bij hen thuis heerst.

houden aan regels

Kinderraad

Het jaarlijks instellen en laten functioneren van een kinderraad kan een middel zijn om leerlingen van aspecten van de leerlijn Burgerschap in de praktijk (in de schoolwereld) te ervaren.

Kennis maken met macht en gezag, invloed en medezeggenschap, opstellen van regels en er naar handelen.

Lentekriebels

Methode Kanjertraining

Voor een voortzetting en verbreding naar groep 3 en 4;

Max en de vogels

- 1.Eenzaamheid
- 2.We zijn verschillend
- 3..afspraken maken
- 4 verschil en respect voor verschil
- 5 Gevoelens

Kinderraad:

Opvattingen herkennen

<p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de eigen grenzen te herkennen, te benoemen en te bewaken (emotioneel, fysiek); • woorden te geven aan wat ze denken, doen, willen en willen worden; leren dat hun taal of talen deel uitmaken van wie zij zijn; • te benoemen wat ze al kunnen en wat nog niet; wat ze leuk vinden om te doen; • hun primaire emoties te herkennen, benoemen en ermee om te gaan; • over zichzelf te praten in termen van toen, nu en later, hier en daar (bijvoorbeeld: "toen was ik ... nu ben ik, later wil ik..."; "hier ben ik/ doe ik ... daar ben ik/ doe ik"); • te benoemen wat bij hen thuis belangrijke tradities, vieringen en rituelen zijn. <p>Diversiteit In de onderbouw van het primair onderwijs verkennen leerlingen spelenderwijs verschillende aspecten van hun identiteit in relatie tot de ander. Naarmate zij zich meer bewust worden van zichzelf, op andere plekken komen en zich gaan spiegelen aan rolmodellen nemen ze bewust of onbewust verschillen waar zoals: culturele achtergronden en fysieke kenmerken. Zij leren en begrijpen dat er overeenkomsten en verschillen zijn.</p> <p>Kennis en vaardigheden</p>	<p>Je stem gebruiken Luisteren en vragen stellen Besluitvormingsprocessen</p> <p>Lentekriebels</p> <p>Methode Kanjertraining Voor een voortzetting en verbreding naar groep 3 en 4;</p> <p>Max en de vogels 1.Eenzaamheid 2.We zijn verschillend 3..afspraken maken 4 verschil en respect voor verschil 5 Gevoelens</p> <p>Werken in thema's: De wereld: EY -Eigen thuis cultuur regels en gebruiken</p>	
--	--	--

<p>Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de primaire emoties met de bijbehorende lichaamstaal van een ander te herkennen en benoemen; • de grenzen (emotioneel en fysiek) van de ander te herkennen en daar rekening mee te houden; • fysieke kenmerken van zichzelf te benoemen en te vergelijken met de ander; • over vriendschap en verliefdheid; • de eigen gezinssituatie en de thuiscultuur te vergelijken met die van een ander; • woorden te geven aan wat de ander doet en wil en daarin overeenkomsten en verschillen te ontdekken; • samen en/of met hulp van anderen onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. <p>Solidariteit</p> <p>In de onderbouw van het primair onderwijs ontdekken leerlingen dat er overeenkomsten en verschillen tussen mensen bestaan. Ze ervaren wat het is om deel uit te maken van groepen en dat overeenkomsten en verschillen binnen groepen een rol spelen. In het samen spelen ontwikkelen leerlingen te geven en te nemen, partij te kiezen en ontstaan gevoelens van empathie en solidariteit. Het besef ontstaat dat zichzelf of anderen soms ongelijkwaardig behandeld worden.</p> <p>Kennis en vaardigheden</p> <p>Leerlingen leren:</p>	<p>Verschillen en overeenkomsten in culturen.</p> <p>- Feesten van culturen</p> <p>3-4 Gevoelens</p> <p>Lentekriebels</p> <p>Werken in thema's:</p> <p>Thema:</p> <p>EY -Feesten en culturen</p> <p>3-4 Thema's W.O-Feest</p> <p>? -Gevoelens</p> <p>Methode Kanjertraining</p> <p>Voor een voortzetting en verbreding naar groep 3 en 4;</p> <p>Max en de klas</p> <p>-ervaringen en gedachten uitwisselen</p> <p>-gestimuleerd worden om op een andere manier te kijken</p> <p>Een eigen standpunt innemen, Meningen uitwisselen, Conflicten</p>	
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige taken en problemen uit te voeren of op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn; • te benoemen wat ze zelf nodig hebben; te zien wat anderen nodig hebben en wat dat betekent voor hun eigen handelen; • in concrete situaties te herkennen en te benoemen wat ze eerlijk vinden of oneerlijk, goed dan wel slecht, welke spanningen dit op kan leveren en wat dat kan betekenen voor hun handelen; • over in- en uitsluiting en pesten in de klas. <p><u>Digitaal samenleven</u> In de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende mediabronnen te gebruiken en ontdekken dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassen hierbij van groot belang.</p> <p><u>Kennis en vaardigheden</u> Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verschillende vormen van (media)boodschappen te (her)kennen; • verschillende functies, primaire doelstellingen en de reikwijdte van media te herkennen; • hun eigen mediagebruik (type, duur, frequentie) te onderzoeken; • over de invloed van mediaboodschappen op hun leefwereld. <p><u>Duurzaamheid</u></p>	<p>oplossen</p> <p>Kinderraad: Opvattingen herkennen Je houden aan afspraken</p> <p>Methode Kanjertraining Voor een voortzetting en verbreding gr. 3 en 4; Max en de klas Een eigen standpunt innemen Op nieuwe ideeën komen Van mening veranderen Beseffen dat er verschillen zijn in opvattingen maar toch samen functioneren in een groep. Max en de vogels</p>	
---	--	--

<p>In de onderbouw van het PO ontdekken leerlingen dat de leefomgeving constant in verandering is. Zij leren hierover aan de hand van voorbeelden in de eigen omgeving waarbij sprake is van een samenspel van verschillende invloeden. Zij leren in concrete situaties ook dat zij zelf invloed uit kunnen oefenen op de leefomgeving.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • duurzame keuzes en gedrag te herkennen aan voorbeelden uit de eigen omgeving; <p>Globalisering In de onderbouw van het po zijn leerlingen nog weinig bewust van de omvang en complexiteit van de wereld. Toch komen ze aspecten van globalisering in hun omgeving tegen. Ze leren bijvoorbeeld dat hun speelgoed, kleren en eten vaak in andere delen van de wereld gemaakt worden. Op deze manier worden zij zich al meer bewust van de manier waarop ook zij deel zijn van een wijde wereld. Daarnaast maken zij kennis met andere culturen in hun directe leefomgeving en via de media.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • over manieren waarop zij en klasgenoten verbonden zijn met mensen uit andere delen van de wereld; • gewoonten en gebruiken van henzelf en van klasgenoten te herkennen als komend uit verschillende streken en/of tradities. <p>Technologische burgerschap</p>	<p>les 7 Als het fout gaat</p> <p>Leerlijn Digitale geletterdheid?</p>	
---	---	--

Technologie speelt een grote rol in diverse facetten van de samenleving en raakt ook het leven van leerlingen in de onderbouw van het PO. Het gaat daarbij om het leven thuis, in het verkeer, speelgoed en didactisch materiaal. In de onderbouw worden leerlingen zich bewust van de invloed van technologie op hun leven en dat het veranderingen met zich mee brengt.

Kennis en vaardigheden

Leerlingen leren:

- verschillende toepassingen van technologie in het dagelijkse leven te herkennen
- over de invloed van technologie op henzelf en op de eigen leefomgeving;
- veranderingen te verkennen die technologische ontwikkelingen teweeg kunnen
- brengen in hun eigen leefomgeving, nu en straks.

Denk- en handelwijzen

In de onderbouw van het po oefenen kinderen (basis)vaardigheden die voorwaardelijk zijn voor al het leren, ook op het gebied van burgerschap. In deze periode leren leerlingen met hun eigen gedachten en gewoonten om te gaan. Ze ontwikkelen hun empathische vermogens en leren zich sociaal te gedragen.

Kennis en vaardigheden

Leerlingen leren:

- zich onder begeleiding te houden aan regels van gesprek en uitwisseling, waaronder actief luisteren en vragen stellen

Werken in thema's:

EY Bloemen en Planten

3-4 **Thema's W.O.**

Werken in thema's:

Thema:

EY -Feesten en culturen

3-4 -Feest

-Speelgoed

3-4 Thema's WO: Internationaal

<ul style="list-style-type: none"> • verschillende manieren om in kleine groepen of met de klas te overleggen; hoe je eenvoudige conflicten kunt voorkomen en een aantal mogelijkheden om ontstane conflicten op te lossen. • eenvoudige taken en problemen zelfstandig en in overleg uit te voeren en op te lossen met inachtneming van de geldende afspraken. • gericht vragen te stellen over vanzelfsprekendheden die zij binnen en buiten school tegenkomen, onder begeleiding eenvoudige onderzoeksvragen op te stellen en een eenvoudig onderzoek uit te voeren. • zich met hulp gericht uit te spreken over de wereld die zij waarnemen. Zij kunnen eenvoudige verbanden leggen tussen verschillende gebeurtenissen en ontwikkelingen. • primaire emoties bij zichzelf te herkennen, te benoemen en ermee om te gaan; zij leren de primaire emoties met de bijbehorende lichaamstaal van een ander te herkennen en te benoemen. • anderen waar te nemen als mensen met eigen gevoelens en gedachten, daar uitdrukking aan te geven en er rekening mee te houden. • in concrete situaties ethische dimensies te herkennen en te benoemen en hun handelen hier zo mogelijk op af te stemmen. • het eigen belang en dat van anderen in te zien en te verwoorden; te respecteren wat anderen nodig hebben om in hun behoeften te voorzien; regels te accepteren en te bewaken. 	<p>Werken in thema's: Thema: EY - Mijn klas -Verkeer 3-4 Thema's WO</p> <p>Klassenregels</p> <p>Methode Kanjertraining Max en het Dorpje.</p>	
--	--	--

	<p>Afspraken maken Elkaar vertrouwen, te vertrouwen zijn, jezelf leren kennen (wie ben ik, hoe ben ik, wie ben jij) Doorlopend in groep 3 werken we aan afspraken, vertrouwen, naar elkaar luisteren, zelfkennis, omgaan met conflicten, je houden aan regels</p> <p>Max en de Vogels 3..afspraken maken 4verschil en respect voor verschil 5 Gevoelens</p> <p>Max en de klas -Beseffen dat er verschillen zijn in opvattingen maar toch samen functioneren in een groep. --ervaringen en gedachten uitwisselen -eigen standpunt innemen -eigen mening verdedigen -van anderen leren</p>	
<p>Evaluatie</p>		

Burgerschap aanbod groep 5 tot en met 8

Binnen het thema burgerschap zijn er 11 domeinen die uitgewerkt zijn voor de groepen 5-8.

Geëvalueerd: januari 2024 : Auris Fortaal

Na te streven domein 1: Vrijheid en Gelijkheid bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p><u>Vrijheid en Gelijkheid</u></p> <p>In de PO-bovenbouw ervaren leerlingen dat de regels en afspraken in de directe leefomgeving van bijvoorbeeld de klas- en thuissituatie kunnen verschillen. Eveneens ontwikkelen leerlingen het inzicht dat ook in de bredere samenleving regels en afspraken gelden. Ze kunnen dit inzicht in verband brengen met de democratische rechtsstaat.</p> <p>Door oefening ontwikkelen leerlingen inzicht in de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en mogelijke spanning tussen deze basiswaarden. Zij leren dat de rechten die zij hebben voortkomen uit grondrechten, mensenrechten en kinderrechten. Zij leren tevens dat deze rechten niet voor iedereen in de wereld gewaarborgd zijn en gerespecteerd worden.</p> <p>Kennis en vaardigheden</p> <p>Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • over de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit van de democratische rechtsstaat; • over grondrechten, mensenrechten en kinderrechten en het belang ervan; dat iedereen gelijke rechten heeft die universeel zijn en onlosmakelijk met elkaar verbonden; • dat de rechtsstaat kaders biedt voor rechten en vrijheden en bescherming tegen willekeur en machtsmisbruik; • over de waarborging van en het respect voor die rechten hier en daar; • over het belang van regels en afspraken thuis en op school en deze te vergelijken met die in de publieke ruimte; 	<p>Het domein wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd.</p> <p>Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren.</p> <p>Groep 5:</p> <p>In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein Vrijheid en Gelijkheid aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.1 de Afspraken</u> (het gaat hierbij om de basisvoorwaarden te bespreken in de schoolcontext). • <u>Leskern 3.9 weet je het nog</u> (hoe gaat het met afspraken op het plein) • <u>Leskern 7.1 verhaal</u> • Leskern 7.4 luisterhouding en 7.5 luisterdoorgeefspel (over het oefenen van een luisterhouding) <p>Groep 6:</p> <p>In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein Vrijheid en Gelijkheid aan bod in de volgende lessen van</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • waarom zij vrijheid hebben in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas en omgeving; • hoe de basiswaarden tot uiting komen of kunnen komen in de eigen klas- en schoolcontext en in de omgeving. <p>Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.</p>	<p>de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.2 de Afspraken</u> (het herhalen van de Kanjerafspraken) <p>Groep 7: In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein Vrijheid en Gelijkheid aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.2 Petten/gedragingen</u> (bij deze les gaat het over kiezen hoe je doet en welke gedragingen hierbij passen) • <u>Leskern 1.4 de Kanjerafspraken</u> (het herhalen van de Kanjerafspraken) <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein Vrijheid en Gelijkheid aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.1 Kanjerafspraken</u>(het herhalen van de Kanjerafspraken) • <u>leskern 10.2 de rechten van het kind</u> (welke kinderrechten zijn er) • <u>leskern 10.3 voorbeelden van kanjers</u> (Nelson Mandela) • <u>leskern 10.4 frisse lucht in de klas is ook een recht</u> <p>Bij kerndoel 37 horen de volgende lessen van Blink Wereld</p>	
---	---	--

	<p>Dit gaat vooral over houding en gedrag gericht op de basiswaarden: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>78A Altijd onderweg</u> - filmles over vluchtelingen - vraagstuk: Hallo, Salaam Korte documentaire over twee Nederlandse jongens die naar Lesbos gaan om te helpen in een vluchtelingenkamp. Over hoe het is om op de vlucht te slaan en ergens anders een bestaan op te bouwen. • <u>56B Wereldse kinderen</u> - filmles over integratie: Het haar van Ahmad Documentaire over een Syrische vluchteling die iets terug wil doen voor Nederland. • <u>78B Machtige media</u> - filmles over 5-delige webserie Nettiquette waarin leerlingen aan de slag gaan met de ongeschreven regels van social media en de ware betekenis van likes, tags en comments. 	
Evaluatie		

Na te streven domein 2: Macht- en inspraak Bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Macht- en inspraak In de bovenbouw van het PO groeit het bewustzijn over de verdeling van macht en gezag tussen mensen in verschillende rollen in de directe omgeving en de samenleving. Ze kunnen een verband leggen tussen vrijheid, gelijkheid enerzijds en anderzijds machtsverhoudingen, besluitvormingsprocessen, politieke instituties in de rechtsstaat en</p>	<p>Het domein wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd. Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek) De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te</p>	

<p>democratie.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • over gezagsdragers en politieke instituties in Nederland, Europa en de wereld; • over de totstandkoming en handhaving van regels in Nederland en Europa; • over de werking van ons politieke bestel; • wat de buitenwerkingstelling van de rechtsstaat kan betekenen, uitgelegd aan de hand van de Duitse bezetting en de Holocaust; • over verschillende visies op vrijheid, gelijkheid en solidariteit; • over rollen van en verhoudingen tussen mensen op school, in de buurt en in het land; • manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen • beïnvloeden en hoe ze daar verantwoordelijkheid voor kunnen nemen; • over manieren om op school of in de eigen omgeving macht te organiseren en uit te oefenen. <p>Kerdoel 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.</p>	<p>verbeteren.</p> <p>Groep 5: In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein Macht en inspraak aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 3.12 extra lessuggestie</u> (tafelmannieren en restaurant etiquette) <p>Bij kerndoel 34 horen de volgende lessen van Blink Wereld Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig ‘afdekken’. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje -</u> Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld. • <u>78A De experimentele keuken - Filmles Rauw -</u> Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet. • <u>78B Op leven en dood - Filmles Tien -</u> Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten. • <u>56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy -</u> 	
--	--	--

	<p>Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood.</p>	
<p>Evaluatie</p>		

<p>Na te streven domein 3 democratische cultuur bovenbouw</p>	<p>Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak</p>	<p>Frequentie</p>
<p>Democratische cultuur</p> <p>In de bovenbouw van het PO worden leerlingen zich bewust van het feit dat zij een stem hebben in kwesties die hen aangaan en leren hun mening te onderbouwen. Zij weten dat er bij besluitvormingsprocessen een opbouw is van meedenken, meepraten, meedoen en meebeslissen. Zij ontwikkelen meer begrip voor de inbreng van anderen en erkennen het belang van draagvlak voor besluiten. Zij weten dat meningsverschillen emoties kunnen oproepen en kunnen leiden tot conflict. In die gevallen kunnen ze daar op een vreedzame manier mee omgaan.</p> <p>Kennis en vaardigheden</p> <p>Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dat het meepraten over zaken die hen aangaan een (kinder)recht is; • hun mening te verwoorden en daar eenvoudige argumenten voor te geven; • in de context van de klas te proberen anderen van hun mening te overtuigen; 	<p>Het domein democratische cultuur wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd.</p> <p>Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>De kanjertraining besteedt aandacht aan democratie door: jij mag er zijn met al jouw opvattingen en geloofsovertuigingen en een ander ook. Bij conflicten zoek je een oplossing die goed is voor de verschillende partijen. Doe elkaar recht. Zoek elkaars geluk. Niemands opvattingen gaan boven de Nederlandse Grondwet.</p> <p>Groep 5:</p> <p>In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein democratie aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 2.3 verhaal voorlezen en hun mening</u> (ze geven een mening over een stelling) • <u>Leskern 3.6 stelling</u> 	

<ul style="list-style-type: none"> • de mening van anderen in eigen woorden samen te vatten; • hun eigen mening bij te stellen op basis van nieuwe inzichten; • hun stem te gebruiken tijdens besluitvormingsprocessen in de klas- en • schoolcontext en daarbij ruimte te maken voor de mening van alle leerlingen; • er rekening mee te houden dat hun mening of uitlatingen emoties teweeg kunnen brengen bij anderen; • dat mensen over onderwerpen verschillend kunnen denken; dat die verschillen soms wel, soms niet overbrugd kunnen worden, en soms ook tot spanningen en conflicten leiden; • conflicten in de directe omgeving op een vreedzame manier op te lossen, maar ook accepteren dat conflicten kunnen blijven bestaan. <p>Kerdoel 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.</p> <p>Kerdoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 4.8 stelling</u> • <u>Leskern 5.2 voordringen in de rij</u> • <u>Leskern 8.3 stelling</u> <p>Groep 6: In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein democratie aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 7.5 positie innemen bij een stelling</u> <p>Groep 7: In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein democratie aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 2.2 Wat is vertrouwen (debatteren over een stelling)</u> • <u>Leskern 4.1 geef je mening</u> • <u>Leskern 9.3 mening van de meeste leerlingen</u> <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein democratie aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.5 een wereld van vertrouwen (je mening geven over een stelling)</u> • <u>Leskern 2.1 dit of dat (keuzes maken)</u> • <u>Leskern 4.8 op een nette manier je mening zeggen</u> 	
---	--	--

- Leskern 7.2 bespreek jouw mening over vriendschap

Bij kerndoel 34 horen de volgende lessen van Blink Wereld

Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:

- 56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld.
- 78A De experimentele keuken - Filmles Rauw - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet.
- 78B Op leven en dood - Filmles Tien - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten.
- 56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood.

Bij kerndoel 36 horen de volgende lessen van Blink Wereld

- 78A Stem op mijn partij, hele thema: verkiezingen en ervaren hoe politiek werkt
- 78A les 2: hoe de EU werkt
- 78A Les 4: over actie voeren, politiek en totstandkoming

	<p>wetten</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>78B Fantastische families</u> - Les 1: ontstaan grondwet 1848 • <u>78B Oorlog en vrede</u> - Les 3: hoe Hitler steeds meer democratische rechten afpakte • <u>78B Les 4: belang van de EU</u> <p>Blink:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Projectthema kinderverkiezingen</u> dIn Nederland kan iedereen die ouder is dan 18 jaar en de Nederlandse nationaliteit heeft stemmen op de politieke partij van zijn of haar keuze. Maar wat vinden die partijen belangrijk en welke partij past bij jou? Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen al (deels) behandeld zijn. • <u>78A Stem op mijn partij</u> - Filmles Koning van Katoren - Familiefilm over politiek, cultuurverschillen, religie, corruptie. De problemen in het koninkrijk van Katoren staan symbool voor echte wereldproblematiek. De kinderen zien hoe hoofdpersoon Stach deze problemen	
--	---	--

	vindingrijk oplost. Daarna bedenken ze zelf creatieve oplossingen voor wereldproblemen van nu.	
Evaluatie		

Na te streven domein 4 identiteit bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Identiteit In de bovenbouw van het primair onderwijs ontwikkelen leerlingen een meer uitgesproken identiteit. De rollen van klasgenoten, de sociale omgeving, media en andere identificatiefiguren wordt groter. Ze worden zich meer van bewust van het belang achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties bij het ontwikkelen van een identiteit.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de eigen grenzen te herkennen, te benoemen en actief te bewaken (emotioneel, fysiek en seksueel); • te duiden wat ze denken, doen, willen en willen worden, en daar gepast naar handelen; • hun primaire en secundaire emoties te herkennen, te benoemen en hier bewust mee omgaan; • te benoemen wat ze al goed kunnen en wat ze nog beter onder de knie willen krijgen, ook in het licht van het onderwijs dat ze na de basisschool willen volgen; • uit te drukken met welke groep(en) in cultuur en samenleving ze zich verbonden voelen en welke betekenis symbolen en rituelen voor hen hebben; 	<p>Het domein identiteit wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd. Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>De kanjertraining besteed aandacht aan identiteit door het uitgangspunt: doe je niet anders voor dan je werkelijk bent. De Kanjertraining geeft aan dit te leren door lessen waarbij kinderen geleerd worden om zichzelf te zijn. Door zichzelf te zijn bouwen ze een goede relatie op met hun leerkracht en klasgenoten. Ook houdt de Kanjertraining rekening met de culturele identiteit (boedhist, moslim, christen).</p> <p>Groep 5: In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein identiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.3 anders zijn en jezelf</u> (het bedenken waar jij anders in bent dan anderen). • <u>Leskern 1.12 Kleurplaat en betekenis van je naam + leskern 2.2 betekenis van je naam</u> (wat is de betekenis 	

<ul style="list-style-type: none"> • enkele verschillende aspecten waardoor hun identiteit mede gevormd is bewust waar te nemen: gender, gezin, sociaaleconomische achtergrond, levensbeschouwing, religie en cultuur; • Te reflecteren op de mate waarin hun identiteit mede gevormd is en beïnvloed wordt door leeftijdgenoten, groepsidentiteiten, (sociale) media, maar ook door persoonlijke mogelijkheden en beperkingen; • na te denken over schoonheidsidealen, gender, seksualiteit, etniciteit en (on)gelijkheid zoals die gerepresenteerd worden in/op (sociale) media, en welke invloed die beelden op hen hebben. <p>Kerdoel 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.</p> <p>Kerdoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.</p>	<p>van jouw naam en is er een speciale reden dat dit gekozen is en hierover vertellen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 2.7 paspoort maken</u> (een paspoort maken over jezelf) • <u>Leskern 3.3 ik kan goed</u> (opschrijven wat de leerling goed kan) • <u>Leskern 4.1 gevoelsweb</u> (welke gevoelens zijn er) • <u>Leskern 4.3 gevoelens omgekeerd of nog groter</u> (het uitvergroten van gevoelens en hoe dit overkomt op een ander) • <u>Leskern 4.5 zie wat ik voel</u> (uitbeelden van gevoelens) • <u>Leskern 9.9 uitleg pettenkwadrant en leskern 9.10 vervolg pettenkwadrant</u> <p>Groep 6: In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein identiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.1 Wie moet er van de stoel?</u> (je mag wat vertellen over jezelf. Herkent je klasgenoot dit ook dan mag je gaan staan). • <u>Leskern 3.1 hoe doe jij?</u> (over hoe zie jij jezelf in combinatie met de witte petten) • <u>Leskern 5.6 je gevoel</u> (weergeven en benoemen van gevoel) • <u>Leskern 6.2 kleur de goede smiley achter het juiste gevoel +6.3 gevoelens, 6.4 emotiebus</u> (gevoelens) 	
--	---	--

- Leskern 7.1 raden van gevoelens
- Leskern 7.2 kun je altijd zien hoe iemand zich voelt
- Leskern 7.3 wat te doen als je verdrietig of eenzaam bent
- 7.5 wie voelt zich verdrietig of eenzaam
- Leskern 12.5 Pettenkwadrant
- Leskern 12.6 Wat doe je dan? (nav het pettenkwadrant)
- Leskern 12.8 stappen doornemen met het pettenkwadrant
- Leskern 15.7 pettenkwadrant
- Leskern 16.8 pettenkwadrant

Groep 7:

In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein identiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:

- Leskern 1.1 Jezelf zijn (bij deze les gaat het over jezelf zijn en niet jezelf beter voordoen dan dat je bent)
- Leskern 1.3 Hoe zie jij jezelf (de leerlingen denken na over hoe zij zelf doen in de klas)
- Leskern 1.5 interview elkaar (en leer jezelf en de ander kennen)
- Leskern 1.10 van wie is dit (een spreekbeurt over jezelf met wat wil ik met mijn leven? Waar kom ik vandaan)
- Leskern 4.2 wat is jezelf zijn
- Leskern 11.4 pettenkwadrant
- Leskern 11.5 aanvulling pettenkwadrant
- Leskern 14.2 voor wie ben jij belangrijk en wie is er voor

	<p><u><i>jou belangrijk</i></u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u><i>Leskern 14.3 niet iedereen vindt mij aardig</i></u> • <u><i>Leskern 14.8 welke tip heb ik voor mijzelf</i></u> <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein identiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u><i>Leskern 1.3 Doe als jezelf</i></u> (het niet anders voordoen dan je daadwerkelijk bent) • <u><i>Leskern 3.5 spreekbeurt over jezelf</i></u> (spreekbeurt over jezelf) • <u><i>Leskern 4.5 hoe zij jezelf leskern 4,6 zo zien klasgenoten jou.</i></u> • <u><i>Leskern 4.9-4.11 pettenkwadrant</i></u> (hoe kom je op een ander over) • <u><i>Leskern 7.7 pettenkwadrant over vriendschap</i></u> <p>Bij kerndoel 34 horen de volgende lessen van Blink Wereld Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u><i>56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje</i></u> - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld.	
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>78A De experimentele keuken - Filmles Rauw</u> - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet. • <u>78B Op leven en dood - Filmles Tien</u> - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten. • <u>56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy</u> - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood. <p>Bij kerndoel 38 horen de volgende lessen van Blink Wereld</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56A Ik hou van Holland – Intro en les 1: de multiculturele samenleving: iedereen is gelijkwaardig –</u> • <u>56A Het wereldrestaurant - Intro en les 3: manieren van eten in verschillende culturen; verschillende geloven; godsdienstige feesten; hindoeïsme</u> • <u>56B Wereldse kinderen - Les 2: Kijken naar kinderen uit allerlei culturen en die vergelijken met de eigen cultuur; iedereen is anders.</u> • <u>78A Altijd onderweg – Intro: landen bestaan uit meerdere culturen & Les 3: immigratie leidt tot multiculturele samenleving</u> • <u>78A Stem op mijn partij - Hele thema: de kinderen leren met respect met elkaars mening om te gaan en ontdekken dat iedereen op zijn eigen manier denkt; Les 4 zoektocht naar uitbreiding van volksinvloed, ook buiten</u> 	
--	--	--

	<p>het parlement, met name de jaren '60</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>78B Fantastische families</u> - hele thema: de invloed van familie op het leven, in verschillende culturen en in de natuur. • <i>Extra Filmles</i>: Jack bestelt een broertje Familiefilm over Jack en zijn twee moeders. Over familie(samenstellingen), identiteit, voortplanting. • <u>Lesspecial Ontluikende liefde</u>. Deze les over seksuele en genderdiversiteit kan ingezet worden in de week van de lentekriebels (15 t/m 21 maart), rond Valentijnsdag (14 februari) of Paarse vrijdag (december). • <u>Lesspecial Black lives matter</u>. De afgelopen jaar waren er veel demonstraties voor Black Lives Matter. Maar welke geschiedenis ging daaraan vooraf? De kinderen bekijken het en onderzoeken de levens van Dorothy Counts, Mae Jemison en Tyler Mitchell. Welke reden zouden zij hebben om te gaan demonstreren 	
Evaluatie		

Na te streven domein 5 diversiteit bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Diversiteit In de bovenbouw van het primair onderwijs leren leerlingen zich verder te verplaatsen in klasgenoten en andere mensen in hun sociale omgeving. Ze spiegelen zich aan andere rolmodellen in media en</p>	<p>Het domein diversiteit wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd. Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p>	

identificeren zich hiermee. Op school verdiepen ze zich in de overeenkomsten en verschillen tussen mensen die andere achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties hebben.

Kennis en vaardigheden

Leerlingen leren:

- hoofdzaken over religieuze en levensbeschouwelijke stromingen en culturele tradities en gebruiken die in onze diverse samenleving een rol spelen;
- over seksualiteit, verschillende seksuele oriëntaties en expressies van gender;
- de grenzen (emotioneel, fysiek en seksueel) van anderen herkennen en daar rekening mee te houden;
- de secundaire emoties van de ander te herkennen en te benoemen en te anticiperen op reacties van anderen op het eigen handelen;
- uit te wisselen over wat gedeelde en verschillende waarden, overtuigingen, idealen en toekomstverwachtingen zijn;
- overeenkomsten en verschillen tussen mensen te herkennen, te benoemen, en in aanzet te verklaren;
- hoe groepsgedrag en (sociale) media de houdingen en het gedrag van klasgenoten mede kunnen verklaren.

Groep 5:

In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein diversiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:

- Leskern 1.7 voorlezen verhaal (het geven van feedback op anderen)
- Leskern 2.6 wist je datjes (manieren van voorstellen in andere gebieden van Nederland).
- Leskern 2.8 motor en benzine (oefening over groepsgedrag)
- Leskern 3.1 snelle reactie (reageren op de reactie van anderen)
- Leskern 7.7 van drie kanten (waar geef jij benzine aan)

Groep 6:

In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein diversiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:

- Leskern 1.5 benzine en motor (oefening over groepsgedrag)
- Leskern 4.1 jezelf voorstellen (de manier hoe je staat als je je voorstelt)

- Leskern 12.2 Nog een keer een tip (over kritiek)
- Leskern 12.4 feedback geven en ontvangen (over het geven van feedback).
- Leskern 12.7 (feedback opschrijven)

Groep 7:

In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein diversiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:

- Leskern 1.7 tegengeluid maken benzine en motor (het creëren van verbaal volume)
- Leskern 1.9 motor en benzine (oefening over groepsgedrag)
- Leskern 11.3 waar moeten jouw klasgenoten aan jou denken

Groep 8:

In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein diversiteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:

- Leskern 1.10 oefensituaties plagen (bespreken verschil van pesten en plagen)
- Leskern 3,6 motor en benzine (oefening over groepsgedrag)
- Leskern 4.7 overeenkomst en verschillen

Bij kerndoel 34 horen de volgende lessen van Blink Wereld

Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:

- 56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld.
- 78A De experimentele keuken - Filmles Rauw - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet.
- 78B Op leven en dood - Filmles Tien - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten.
- 56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood.

Bij kerndoel 38 horen de volgende lessen van Blink Wereld

- 56A Ik hou van Holland – Intro en les 1: de multiculturele samenleving: iedereen is gelijkwaardig –
- 56A Het wereldrestaurant - Intro en les 3: manieren van eten in verschillende culturen; verschillende geloven; godsdienstige feesten; hindoeïsme
- 56B Wereldse kinderen - Les 2: Kijken naar kinderen uit allerlei culturen en die vergelijken met de eigen cultuur;

	<p>iedereen is anders.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>78A Altijd onderweg</u> – Intro: landen bestaan uit meerdere culturen & Les 3: immigratie leidt tot multiculturele samenleving • <u>78A Stem op mijn partij</u> - Hele thema: de kinderen leren met respect met elkaars mening om te gaan en ontdekken dat iedereen op zijn eigen manier denkt; Les 4 zoektocht naar uitbreiding van volksinvloed, ook buiten het parlement, met name de jaren '60 • <u>78B Fantastische families</u> - hele thema: de invloed van familie op het leven, in verschillende culturen en in de natuur. • <i>Extra Filmles</i>: Jack bestelt een broertje Familiefilm over Jack en zijn twee moeders. Over familie(samenstellingen), identiteit, voortplanting. • <u>Lesspecial Ontluikende liefde</u>. Deze les over seksuele en genderdiversiteit kan ingezet worden in de week van de lentekriebels (15 t/m 21 maart), rond Valentijnsdag (14 februari) of Paarse vrijdag (december). • <u>Lesspecial Black lives matter</u>. De afgelopen jaar waren er veel demonstraties voor Black Lives Matter. Maar welke geschiedenis ging daaraan vooraf? De kinderen bekijken het en onderzoeken de levens van Dorothy Counts, Mae Jemison en Tyler Mitchell. Welke reden zouden zij hebben om te gaan demonstreren 	
<p>Evaluatie</p>		

--

Na te streven domein 6 solidariteit bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Solidariteit In de bovenbouw gaan de ontwikkeling uit de onderbouw door en wordt het besef van sociale verhoudingen versterkt. Leerlingen ervaren processen van in- en uitsluiting op persoonlijk niveau en zien deze processen ook terug in de samenleving. Concepten als gelijkwaardigheid en gelijke rechten en de tegenpolen daarvan zijn voor leerlingen in deze leeftijd te begrijpen. Leerlingen kunnen rekening houden met de ander en vanuit rechtvaardigheidsbesef op te (willen) komen voor anderen en anderen te helpen.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taken uit te voeren of problemen op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn; • doelen te stellen en werkwijzen te bepalen voor werk dat je alleen of samen doet; • manieren om voor hun eigen belangen en die van de groep op te komen; • manieren om voor concrete anderen hier én elders op te komen: dat kind in die omstandigheid; • voorbeelden van uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling in de eigen omgeving en in het land te herkennen en te benoemen. • manieren om kwesties rond solidariteit op school of in de omgeving te onderzoeken, deze aan te kaarten en daar zo 	<p>Het domein solidariteit wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd. Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>Groep 5: In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein solidariteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 7.1 verhaal</u> (verhaal over samenwerken) • <u>Leskern 7.4 luisterhouding en 7.5 luisterdoorgeefspel</u> (over het oefenen van een luisterhouding) <p>In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein solidariteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 10: Luisteren en samenwerken:</u> oefeningen om elkaar te vertrouwen en samen te werken. • <u>Leskern 11: vriendschap</u> In leskern 11 gaat het over vriendschappen. Hoe ga je met je vrienden om? Wat vind jij en wat nu als je het niet met elkaar eens bent. En moet je het altijd eens zijn met je vrienden. <p>Groep 7:</p>	

<p>mogelijk gevolg aan te geven;</p> <ul style="list-style-type: none"> na te denken over de rollen die de overheid, middenveld en burgers kunnen spelen bij het bevorderen van solidariteit en rechtvaardigheid. <p>Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.</p> <p>Kerdoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen</p>	<p>In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein solidariteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> <u>Leskern 8.1 oefeningen om mee te starten (situatieschets)</u> <u>Leskern 8.3 zeuren, overleggen en roddelen</u> (hoe ga je hier mee om) <u>Leskern 9.1 vriendschap + leskern 9.2 hoe weet je of iemand echt een vriend van je is</u> Over vriendschappen. <p>Groep 8:</p> <p>In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein solidariteit aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> <u>Leskern 1.6 de wereld van angst en wantrouwen</u> (het gaat over de sociale verhoudingen zoals de pester, de meeloper etc) <p>Bij kerndoel 37 horen de volgende lessen van Blink Wereld</p> <p>Dit gaat vooral over houding en gedrag gericht op de basiswaarden: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> <u>78A Altijd onderweg</u> -filmles over vluchtelingen -vraagstuk: Hallo, Salaam Korte documentaire over twee Nederlandse jongens die naar Lesbos gaan om te helpen in een vluchtelingenkamp. Over hoe het is om op de vlucht te slaan en ergens anders een bestaan op te bouwen. <u>56B Wereldse kinderen</u> - filmles over integratie: Het haar van Ahmad Documentaire over een Syrische vluchteling 	
---	---	--

	<p>die iets terug wil doen voor Nederland.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>78B Machtige media</u> - filmles over 5-delige webserie Nettiquette waarin leerlingen aan de slag gaan met de ongeschreven regels van social media en de ware betekenis van likes, tags en comments. <p>Bij kerndoel 34 horen de volgende lessen van Blink Wereld Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje</u> - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld. • <u>78A De experimentele keuken - Filmles Rauw</u> - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet. • <u>78B Op leven en dood - Filmles Tien</u> - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten. • <u>56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy</u> - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood. 	
<p>Evaluatie</p>		

--

Na te streven domein 7 digitaal samenleven bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p><u>Digitaal samenleven</u> In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van de wijze waarop media invloed heeft op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit neemt toe. Leerlingen leren gevaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dat bij digitaal communiceren ook omgangsregels gelden en kunnen deze toepassen; • hun eigen mediagebruik te onderzoeken, zich bewust te worden van de gevolgen en van de ethische aspecten hiervan; • de betrouwbaarheid van digitale informatiebronnen te onderzoeken en de verschillen tussen betrouwbare en niet-betrouwbare informatiebronnen te benoemen; • de gevolgen van digitaal communiceren en discussiëren voor henzelf en voor anderen te onderzoeken; • over verschillende vormen van media(boodschappen), de toegang daartoe en hun invloed op hun eigen leefstijl en die van anderen; • zorg te dragen voor eigen digitale veiligheid en die van anderen. 	<p>Het domein digitale samenleving wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd.</p> <p>Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>Groep 5: In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein digitale samenleving aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 12: contact leggen op social media</u> (De leerlingen worden bewust gemaakt welke rol intern en de media speelt. Ze kunnen media selecteren en adequaat hanteren . Verder oefenen ze welke waarde invloed hebben op hun mediagebruik.) • <u>Leskern 13: echt waar?!</u> Deze leskern maakt leerlingen bewust welke media er zijn en kunnen fictie en werkelijkheid onderscheiden door mediaberichten te begrijpen en indien nodig te analyseren. • <u>Leskern 14 hoe maak je dat?</u> Deze leskern gaat over dat leerlingen de manipulatie via media herkennen en weten hoe mediaberichten gecreëerd worden . Ook wordt er gesproken over welke manier er contact gelegd kan worden met elkaar • <u>Leskern 15: online aan de slag.</u> Deze leskern zorgt ervoor dat leerlingen een plan kunnen maken voor een mediabericht , hun eigen digitale identiteit ontwikkelen 	

	<p>en kunnen reflecteren op mediaberichten.</p> <p>Groep 6: In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein digitale samenleving aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 14: internet</u> (in deze gehele leskern wordt ingegaan op social media en internetgebruik. Hoe ga je om met elkaar op social media en wat doe je dan als er iets gezegd of gedaan wordt waar je niet blij van wordt. Er wordt met elkaar gesproken over de omgang met elkaar op social media. En er worden klasafspraken gemaakt). <p>Groep 7: In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein digitale samenleving aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 13: social media</u> (in deze gehele leskern leren leerlingen wat verstandig is om wel of niet te doen op sociale media. Ze maken met elkaar afspraken over hoe ze met elkaar omgang en kijken naar de meldknop.) <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein digitale samenleving aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 5</u> (omgaan met vervelend gedrag in de digitale	
--	---	--

	<p>wereld. In deze kern wordt aandacht besteed aan roddelen, hacken, privacy. Er wordt aandacht besteed aan de meldknop om vervelend gedrag te melden. Tevens wordt ook aandacht besteed aan het feit dat internet gelukkig ook heel positief ingezet kan worden.</p>	
<p>Evaluatie</p>		

<p>Na te streven domein 8 Duurzaamheid bovenbouw</p>	<p>Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak</p>	<p>Frequentie</p>
<p>Duurzaamheid In de bovenbouw van het po worden leerlingen zich er meer bewust van dat hun gedrag en daarbij gemaakte keuzes invloed hebben op de leefomgeving. Ook neemt het besef toe dat er in het samenspel van ecologie, economie, politiek en cultuur verschillende, ook strijdige waarden, belangen en overtuigingen bestaan die de leefomgeving beïnvloeden. Leerlingen worden uitgedaagd om kritisch na te denken over duurzaamheids-vraagstukken, hun eigen standpunten hierin en invloed hierop.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de betekenis van de begrippen People, Planet, Prosperity (PPP) aan de hand van voorbeelden te herkennen en te beschrijven; • welke spanningen er zijn tussen de waarden en belangen die aan People, Planet, Prosperity verbonden zijn, en de invloed van die spanningen op de leefomgeving, dichtbij en veraf, nu en later; 	<p>Het domein duurzaamheid wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd. Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein duurzaamheid aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>leskern 11.5 Max en uitvindingen</i> (in deze les gaat het over de manier waarop Max de toekomst ziet. En over duurzaam leven en duurzame mode. Wat doen de leerlingen voor onze aarde en wat zou je nog meer willen doen). <p>Bij kerndoel 35 horen de volgende lessen van Blink Wereld Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • na te denken over de mate waarin jij samen met anderen keuze hebt in vragen rond duurzaamheid; • kritisch na te denken over hun eigen gedrag en keuzes van anderen en het effect daarvan op de leefomgeving, dichtbij en veraf, nu en later; • na te denken over mogelijke oplossingen voor duurzaamheidsvraagstukken, eventueel met gebruikmaking van de sustainable development goals (SDG)' of andere duurzaamheidsdoelstellingen. <p>Kerdoel 35: De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.</p> <p>Kerdoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.</p>	<p>aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. Verkeer vraagt om een aparte aanpak en methode. In het aanbod van het lesmateriaal komen wel aspecten van zelfredzaamheid (sociaal, consument) aan bod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56B De groene fabriek:</u> Hoe kun je er voor zorgen dat je ecologische voetafdruk niet te groot is? Wanneer noem je een bedrijf 'groen'? En wat komt er allemaal bij kijken als je een groene fabriek op wilt zetten? • <u>Extra Filmles - De IJslandbende -</u> Jeugdfilm over je weg vinden in een omgeving, zowel letterlijk (hoofdpersoon raakt de weg kwijt in IJsland), als figuurlijk. • <u>56A 5 het wereldrestaurant -</u> filmles Of je worst lust Documentaire over Brechtje (11) die op een varkensboerderij woont, maar liever geen vlees eet en in de stad zou wonen. • <u>Extra Filmles - Alles mag</u> Korte film over een jongen die bij de majorettes wil. En over anders zijn en geaccepteerd worden voor wie je bent. • <u>Extra filmles - De wereld van Kim en Bob</u> Jeugddocumentaire over beste vrienden aan het einde van de basisschool en begin middelbare school – houdt hun vriendschap stand? <p>Bij kerndoel 39 horen de volgende lessen van Blink Wereld</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56B De Groene fabriek</u> – Les 2 de ecologische voetafdruk; duurzaamheid en afval; • <u>56B Les 3 Groene energie;</u> • <u>56Bles 4 een eigen groen product maken.</u> 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>78A Stem op mijn partij Les 1</u>: het broeikaseffect en hoe je milieuvriendelijker kunt leven; • <u>78A Les 2: Watervervuiling en wat de EU hieraan kan doen –</u> • <u>78B Op leven en dood Les 2</u>: hoe dieren en planten alles opruimen • <u>78B Duurzaam design; Les 3</u>: groene energie • <u>78B Les 4</u>: ontwerp maken design waarin eerlijke bronnen worden gebruikt; • <u>Films De ietsnut</u> De 12-jarige Marijn maakt van hergebruikte materialen ware kunstwerkjes. Hij is toegelaten tot de vooropleiding van de kunstacademie. We zien hoe Marijn van een idee komt tot een portret. Een jeugddocumentaire over talent, creativiteit en doorzettingsvermogen. 	
<p>Evaluatie</p>		

Na te streven domein 9 Globalisering bovenbouw	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p>Globalisering In de bovenbouw van het PO worden leerlingen zich meer bewust van de wereld om zich heen en hoe ze hieraan deelnemen en invloed op uit oefenen. Zij maken kennis met enkele dimensies die een rol spelen binnen het globaliseringsvraagstuk, zoals economische vraagstukken (arm en rijk) en sociaal-culturele vraagstukken. Vormen van internationalisering variërend van vakanties tot migratie kunnen leiden tot reflectie op de eigen identiteit.</p>	<p>Het domein digitale samenleving wordt met behulp van de methode Kanjertraining gerealiseerd. Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek)</p> <p>Groep 5: In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein globalisering aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p>	

<p>Kennis en vaardigheden</p> <p>Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • over het Nederlands lidmaatschap van verschillende internationale organisaties; • over internationale ondernemingen en organisaties in relatie tot nationale en internationale wetgeving. • over verschillende manieren waarop ze verbonden zijn met mensen uit andere delen van de wereld: productie, consumptie, ecologie, cultuur, media en migratie • te onderzoeken wat de beschikbaarheid van producten uit de hele wereld en de bereikbaarheid van andere werelddelen voor hen betekent; wat het voor anderen kan betekenen voor wie die beschikbaarheid en bereikbaarheid niet vanzelfsprekend zijn; • een mening te vormen over en zo mogelijk te handelen op enkele morele of ethische vraagstukken die met globalisering samenhangen. <p>Kerdoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.9 het leven van een zwerver</u> (de leerlingen gaan kijken hoe zwervers leven middels google. Eventueel kan er contact opgenomen worden voor de opvang voor daklozen en zwervers) <p>Groep 6: In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein globalisering aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 16.2 bespreken van voedsel</u> (waarom eten leerlingen op een dag. Weet je waarom dit belangrijk is) • <u>Leskern 16.3 vers of vers verpakt</u> De leerlingen kunnen beschrijven hoe en waarom je voedsel verpakt en weten dat van een product verschillende soorten bestaan af. <p>Groep 7: In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein globalisering aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 2.4 steel ik? Leskern 2.6 oma en de rechter, 2.10 de jongen en de rechter</u> (economisch vraagstukken over arm en rijk mbt ethische handelen). <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein globalisering aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p>	
--	--	--

- leskern 9.1 wat wil je en heb je nodig?
- leskern 9.2 wat ik echt nodig heb
- 9.4 geld tekort wat nu

Evaluatie

Na te streven domein 10 technologische burgerschap	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<p><u>Technologische burgerschap</u></p> <p>In de bovenbouw van het PO ervaren leerlingen dat technologische ontwikkelingen voortdurend plaatsvinden en beginnen ze na te denken over de invloed hiervan op hun eigen leven en dat van anderen. Technologie biedt mogelijkheden, maar ontwikkeling en toepassing ervan en ongelijke toegang ertoe roepen ook ethische vragen op.</p> <p>Kennis en vaardigheden Leerlingen leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verschillende toepassingen van technologie in het dagelijkse leven en in de samenleving onderzoeken; • over de invloed van technologische ontwikkelingen op hun dagelijks leven, het eigen gedrag en de mogelijkheid tot vrije keuzes; • (on)gewenste invloeden en (on)bedoelde effecten van technologie in de eigen omgeving te onderzoeken en daarover in dialoog te gaan. 	<p>Het domein digitale samenleving wordt met behulp van de leerlijn van de digitale geletterdheid gerealiseerd.</p> <p>In deze leerlijn worden de volgende vaardigheden aangeleerd</p> <p>Basisvaardigheden</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling leert een aantal ICT-basisvaardigheden: • De leerling begrijpt het begrip internet en infrastructuur en het opslaan en delen in de Cloud • De leerling kan creatief omgaan met media om zich te uiten • De leerling kan een aantal applicaties bedienen: • De leerling kan met alle op school gebruikte systemen omgaan • De leerling kan werken in een elektronische leeromgeving • De leerling is op de hoogte van veiligheidsaspecten en privacy op internet • De leerling reflecteert op het eigen mediagebruik en kan samenwerken met en via media 	

<p>Kerdoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling snapt een eenvoudige programmeertaal en kan werken met algoritmen <p>Bij kerndoel 39 horen de volgende lessen van Blink Wereld</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56B De Groene fabriek</u> – Les 2 de ecologische voetafdruk; duurzaamheid en afval; • <u>56B Les 3 Groene energie;</u> • <u>56Bles 4 een eigen groen product maken.</u> • <u>78A Stem op mijn partij Les 1:</u> het broeikaseffect en hoe je milieuvriendelijker kunt leven; • <u>78A Les 2: Watervervuiling en wat de EU hieraan kan doen –</u> • <u>78B Op leven en dood Les 2:</u> hoe dieren en planten alles opruimen • <u>78B Duurzaam design;</u> Les 3: groene energie • <u>78B Les 4:</u> ontwerp maken design waarin eerlijke bronnen worden gebruikt; • <u>Filmles De ietsnut</u> De 12-jarige Marijn maakt van hergebruikte materialen ware kunstwerkjes. Hij is toegelaten tot de vooropleiding van de kunstacademie. We zien hoe Marijn van een idee komt tot een portret. Een jeugddocumentaire over talent, creativiteit en doorzettingsvermogen. <p>Blink:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Projectthema kinderverkiezingen</u> dIn Nederland kan iedereen die ouder is dan 18 jaar en de Nederlandse nationaliteit heeft stemmen op de politieke partij van zijn 	
---	--	--

	<p>of haar keuze. Maar wat vinden die partijen belangrijk en welke partij past bij jou? Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen al (deels) behandeld zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>78A Stem op mijn partij</u> - Filmles Koning van Katoren - Familiefilm over politiek, cultuurverschillen, religie, corruptie. De problemen in het koninkrijk van Katoren staan symbool voor echte wereldproblematiek. De kinderen zien hoe hoofdpersoon Stach deze problemen vindingrijk oplost. Daarna bedenken ze zelf creatieve oplossingen voor wereldproblemen van nu. 	
Evaluatie		

Na te streven domein 11 Denk- en Handelwijzen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	Frequentie
<u>Denk- en handelwijzen</u>	Groep 5: In groep 5 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het	

In de bovenbouw van het po verwerven leerlingen een vastere plek in sociale groepen. Zij krijgen een toenemende behoefte aan zelfstandigheid en het ventileren van een eigen mening. Ze vragen om meer eigen verantwoordelijkheid, worden kritisch ten opzichte van leeftijdsgenoten en zichzelf en keuren gedrag van anderen / hun ouders met nadruk goed of af.

Kennis en vaardigheden

Leerlingen leren:

- zich in een aantal verschillende communicatieve situaties zoals kringgesprek, vergadering en dialoog te houden aan regels van gespreksvoering; gericht vragen te stellen, hun mening te verwoorden en te reageren op standpunten en inzichten van anderen.
- hoe zij in conflictsituaties in de eigen omgeving (mee) kunnen werken aan een oplossing; manieren hoe ze als klas of als groep kunnen overleggen en daarbij te luisteren naar de opvattingen van allen.
- voor zichzelf en samen doelen te stellen en werkwijzen te bepalen; handelingsopties te onderzoeken, daar keuzes in te maken en daar zo mogelijk gevolg aan te geven.
- gericht soorten vragen te stellen over vanzelfsprekendheden in de directe omgeving; eenvoudige verbanden te leggen en overeenkomsten en verschillen te duiden. In aanzet te benoemen wat de herkomst van hun overtuigingen is.
- begrijpelijke argumenten te geven voor hun meningen of overtuigingen en verbanden te leggen tussen hun eigen overtuigingen en die van anderen;

domein denk- en handelwijzen aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:

- Leskern 1.5 situatie uitspelen (situaties uitspelen en de petten bespreken)
- Leskern 2.5 voorstellen (hoe je je aan een persoon kunt voorstellen)
- Leskern 2.9 + 2.12 situaties uitspelen (het uitspelen van verschillende situaties)
- Leskern 3.5 situatie uitspelen
- Leskern 4.8 hoe doe jij met je witte pet en 4.13 oefenen
- Leskern 5.4 hoe doet de witte pet het
- leskern 6.2 uitspelen situaties mr Peanut
- leskern 6.5 raad wie je bent (open en gesloten vragen stellen)
- leskern 6.6 +6.11 situatie uitspelen
- leskern 7.6 en 7.9 situatie uitspelen
- leskern 8.4 springen op bed (nav een verhaal bespreken hoe je gaat reageren)
- leskern 8.5 verhaal en 8.6 zeg er iets van
- leskern 9.7 hoe doet de witte pet het
- leskern 9.4 de kanjerkring
- leskern 9.12 situaties oefenen
- leskern 10.6 iemand wordt gepest wat doe
- leskern 10.9 is Peanut nu verstandig of laf
- leskern 10.12 uitspelen situatie
- leskern 11.6 situaties uitspelen en bespreken

Groep 6:

<ul style="list-style-type: none"> • primaire en secundaire emoties bij zichzelf en bij anderen te herkennen, te benoemen; zij leren zich in te leven in een ander en gaan hier bewust mee om; • het perspectief van concrete anderen in een gegeven context te herkennen en te beschrijven (hoe zou dat kind daar, in die omstandigheden, zich ...); te anticiperen op wat hun gedrag of uitlatingen teweeg kunnen brengen bij een ander. • ethische dimensies te herkennen in concrete situaties en in leercontexten; handelingsopties te overwegen, consequenties van keuzes af te wegen en het handelen hier zo mogelijk op af te stemmen. • over wederkerigheid van belangen; hoe ze de belangen van zichzelf, van concrete anderen en van de groep kunnen behartigen; hoe ze het recht van anderen om binnen geldende normen in hun behoeften te voorzien kunnen respecteren, bevorderen of bevechten. 	<p>In groep 6 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein denk- en handelwijzen aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 1.4 smileyposter</u> (omgang met een ander. Perspectief van een ander herkennen waarbij er handelingsopties worden onderzocht). • <u>Leskern 2.1 tien met elkaar</u> (overeenkomsten van zichzelf met de ander te zien) • <u>Leskern 2.2 wat als de witte pet even weg is en 2.3, 2.4, 2.5 binnenkomen met de pet</u> (situaties uitspelen met verschillende petten) • <u>Leskern 2.9 situaties oefenen</u> (het oefenen van verschillende situaties) • <u>Leskern 3.4 situatie oefenen</u> • <u>Leskern 4.5 situatie oefenen en 4.6 tips voor stevig staan en oogcontact</u> • <u>Leskern 5.2 en 5.3 compliment</u> • <u>Leskern 5.4 mening geven</u> • <u>Leskern 7.9 situatie oefenen</u> • <u>Leskern 8.3 hoe los ik het op? + 8.4 hoe los ik het als mijzelf op?</u> • <u>Leskern 8.6 wie durft vervelend te doen en er op te reageren</u> • <u>Leskern 9:</u> deze gehele leskern gaat over het vertellen en vragen. Hoe kan je met je klasgenoten in gesprek en hoe doe je dit nu: vragen stellen, antwoorden geven en iemand aankijken. • <u>Leskern 15.1 kanjertips bij het oplossen van conflicten</u> 	
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 15.3 wat past bij jou</u> (wat gaat al goed en wat minder) • <u>Leskern 15.6 situatie oefenen</u> <p>Groep 7: In groep 7 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein denk- en handelwijzen aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 2.1 smileyposter</u> (omgang met een ander en perspectief ander herkennen) • <u>Leskern 2.11 eens of oneens</u> (filosofische bespreking over iemand kunnen vertrouwen) • <u>Leskern 2.14 welke situatie mag ik oefenen</u> (het oefenen van situaties) • <u>Leskern 3.1 cijfer geven en 3.2 zinnen afmaken</u> (de verkorte zat test) • <u>Leskern 3.4 wat zou je doen als en leskern 3.5 compliment geven</u> (communicatie met anderen) • <u>Leskern 3.8 situatie uitspelen</u> • <u>Leskern 4.5 mag je altijd je mening geven</u> • <u>Leskern 6.2 de Rekenles</u> (omgang) • <u>Leskern 6.7 wat doe je als je weet of ziet dat er wordt gepest</u> • <u>Leskern 7:</u> in de gehele leskern wordt het handelen bij conflicten tussen jongens en meisjes besproken en geoefend. Daarnaast wordt er besproken wat je kan doen als een goede vriend of vriendin in een conflict zit. • <u>Leskern 12.1 zelfbeheersing</u> 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 12.4 situaties</u> • <u>Leskern 12.5 uitdagen en boos worden</u> • <u>Leskern 12.6 daag elkaar uit</u> <p>Groep 8: In groep 8 komen de kennis en vaardigheidsdoelen van het domein denk- en handelwijzen aan bod in de volgende lessen van de Kanjertraining:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Leskern 2.3 Mitchell</u> (omgaan met boosheid) • <u>Leskern 2.5 de oefenplaten</u> (oefenen van situaties) • <u>Leskern 3.1-3.3 in gesprek met elkaar</u> (omgang met elkaar met iemand die je niet vaak spreekt) • <u>Leskern 3.8 oefensituatie uitspelen</u> • <u>Leskern 4.1 Monique in een vervelende situatie</u> (hoe voelt zij zich met plagen en pesten) • <u>Leskern 4.4 roddelen of overleggen</u> (hoe ze als klas kunnen overleggen) • <u>Leskern 4.13 hoe stop je een ander</u> (handelwijze) • <u>Leskern 7.4 toneelstuk 1 en 2 en leskern 7.6 situatie oefenen</u> • <u>Leskern 12.1 terugblik en introductie</u> (hoe gezond vind je je gedrag) • <u>leskern 12.2 bespreking</u>: (wat kan beter) • <u>leskern 12.3 oefening en nabespreking samen met elkaar</u> <p>Bij kerndoel 38 horen de volgende lessen van Blink Wereld</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>56A Ik hou van Holland – Intro en les 1: de multiculturele samenleving: iedereen is gelijkwaardig –</u> 	
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>56A Het wereldrestaurant - Intro en les 3:</u> manieren van eten in verschillende culturen; verschillende geloven; godsdienstige feesten; hindoeïsme • <u>56B Wereldse kinderen - Les 2:</u> Kijken naar kinderen uit allerlei culturen en die vergelijken met de eigen cultuur; iedereen is anders. • <u>78A Altijd onderweg – Intro:</u> landen bestaan uit meerdere culturen & Les 3: immigratie leidt tot multiculturele samenleving • <u>78A Stem op mijn partij - Hele thema:</u> de kinderen leren met respect met elkaars mening om te gaan en ontdekken dat iedereen op zijn eigen manier denkt; Les 4 zoektocht naar uitbreiding van volksinvloed, ook buiten het parlement, met name de jaren '60 • <u>78B Fantastische families - hele thema:</u> de invloed van familie op het leven, in verschillende culturen en in de natuur. • <i>Extra Filmles:</i> Jack bestelt een broertje Familiefilm over Jack en zijn twee moeders. Over familie(samenstellingen), identiteit, voortplanting. • <u>Lesspecial Ontluikende liefde.</u> Deze les over seksuele en genderdiversiteit kan ingezet worden in de week van de lentekriebels (15 t/m 21 maart), rond Valentijnsdag (14 februari) of Paarse vrijdag (december). • <u>Lesspecial Black lives matter.</u> De afgelopen jaar waren er veel demonstraties voor Black Lives Matter. Maar welke geschiedenis ging daaraan vooraf? De kinderen bekijken het en onderzoeken de levens van Dorothy Counts, Mae 	
--	--	--

	Jemison en Tyler Mitchell. Welke reden zouden zij hebben om te gaan demonstreren	
Evaluatie		